

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเพ จังหวัดระยอง ตามหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยซึ่งเป็นผลงานวิชาการซึ่งมีนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศได้ประพันธ์ไว้แล้วโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

๒.๓ ข้อมูลพื้นที่ในการวิจัย

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์การบริหารส่วนตำบล

๒.๕ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

๑) ความหมายของ การมีส่วนร่วมของประชาชน

จากกระประมวลความหมายของการมีส่วนร่วมพบว่า ได้มีนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายของคำว่ามีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างหลากหลายโดยเนื้อหาอาจมีความแตกต่างแต่เป้าหมายของการนำเสนอมีเป้าหมายมีทิศทางเดียวกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมแบบเจาะจงเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคมทั้งในลักษณะของการมีส่วนร่วมในระดับปัจเจกบุคคลและมีส่วนร่วมระดับกลุ่ม^๑ การมีส่วนร่วมของประชาชนในแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนในพื้นที่รู้สึกตื่นตัวในการรับ ความช่วยเหลือ และตอบสนองต่อโครงการการพัฒนาจากภาครัฐ ในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และ

^๑ United Nation, Report of the Meeting for the Adhoc Group of Expert, (New York, United Nation, 1981), p.5.

ร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา และการประเมินผลโครงการ^๒ และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน^๓ การมีส่วนร่วมยังเป็นกระบวนการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน สร้างโอกาส ให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนในการดำเนินกิจการใดกิจการหนึ่ง โดยต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อหวังสิ่งตอบแทน และที่สำคัญการมีส่วนร่วมต้องสอดคล้องกับความจำเป็น ความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ด้วย^๔ การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่กำหนดจากภายนอก แล้วให้ประชาชนเข้าร่วม ต้องให้ประชาชนคิดเอง^๕

จากการประมวลความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ความร่วมมือทั้งในระดับบุคคล และระดับกลุ่มของประชาชน ในพื้นที่ด้วยความสมัครใจ และด้วยแนวคิดของตนเองในการดำเนินกิจการใด กิจการหนึ่ง เพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นที่สอดคล้องกับความจำเป็น ความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่

^๒ ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วม: แนวคิดทฤษฎีและกระบวนการ, เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน, วุฒิสภา, วันอังคารที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๑ ณ สถาบันพระปกเกล้า, (เอกสารอัดสำเนา).

^๓ James L.Creighton (แปลโดยศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์), คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของชุมชน, (นนทบุรี: ศูนย์สันติวิธีเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙.

^๔ นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, (การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง, (เชียงใหม่: ศิริลักษณ์การพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๑-๓.

^๕ เสน่ห์ จามริก, การเมืองไทยกับการพัฒนาการรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ข้อหนังสือ, ๒๕๔๐), หน้า ๒๐.

ตารางที่ ๒.๑ แสดงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
United Nation,(1981, p. 5)	การมีส่วนร่วมเป็นการสังสรรค์ทางสังคมทั้งในลักษณะของการมีส่วนร่วมในระดับปัจเจกบุคคลและมีส่วนร่วมระดับกลุ่ม
ถวิลวดี บุรีกุล, (๒๕๕๑)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชน ๑.การให้ประชาชนในพื้นที่รู้สึกตื่นตัวในการรับ ความช่วยเหลือ และตอบสนองต่อโครงการการพัฒนาจากภาครัฐ ๒.ในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา และการประเมินผลโครงการ
James L.Creighton (แปลโดย ศ. นพ.วันชัย วัฒนศัพท์), (๒๕๔๓, หน้า ๑๙)	กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ๑.การสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม ๒.เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน
นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, (๒๕๓๘, หน้า ๑-๓)	การมีส่วนร่วม ๑.เป็นกระบวนการส่งเสริม สร้างโอกาส ให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ๒ ประชาชนเข้ามามีส่วนในการดำเนินกิจการใดกิจการหนึ่ง ๓.ต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ๔.ต้องสอดคล้องกับความจำเป็น ความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ด้วย
เสนห์ จามริก, (๒๕๔๐, หน้า ๒๐)	๑. การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา ๒. เป็นผู้นำทุกอย่าง ซึ่งไม่กำหนดจากภายนอก ๓. ให้ประชาชนคิดเอง

๒) แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักสารานุกรม ๖ ของประชาชน ในองค์การบริหารส่วนตำบลเพ็ญหวัดระยอง จำเป็นต้องศึกษาถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งของประเทศไทย และต่างประเทศเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ดังนี้ คือ

แนวคิดการมีส่วนร่วม มีการกล่าวถึงการพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุม การใช้และการกระจายทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองในระบบประชาธิปไตยซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาระดับความรู้ สติปัญญาและความสามารถในการตัดสินใจกำหนดชีวิตด้วยตนเอง ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นทั้งวิธีการ (Mean) และเป้าหมาย (Ends) ในเวลาเดียวกัน^๖ ช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ทั้งแผนพัฒนา ๕ ปี และแผนพัฒนาประจำปี
๒. การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุ ๒๕๓๗
๓. การให้ประชาชนมีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๔. การให้ประชาชนมีสิทธิเสนอข้อบัญญัติในการพิจารณาออกข้อบังคับตำบล
๕. ประชาชนมีสิทธิถอดถอนผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรส่วนท้องถิ่นที่มีความประพฤติเสื่อมเสีย^๗

วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนสามารถมีวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมได้ ๓ ฐานะ ได้แก่

๑. ฐานะผู้ส่งเสริมโดยวิธีการเลือกตั้ง วิธีการทางกฎหมายวิธีการให้ความร่วมมือ

^๖ ปาริชาติ วลัยเสถียร, กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างความรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๕๒), หน้า ๑๙๕.

^๗ โกวิท พวงงาม, การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๑๘.

๒. ฐานะผู้รับบริการ โดยวิธีการแจ้งปัญหาความเดือดร้อนวิธีการร่วมออกข้อบังคับท้องถิ่น วิธีการร่วมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง

๓. ฐานะผู้ตรวจสอบ โดยวิธีการเป็นผู้ตรวจสอบพฤติกรรมสมาชิกสภา อบต. ตรวจสอบแผนพัฒนาอบต. ตรวจสอบจัดทำข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี ร่วมเข้ารับฟังการประชุมสภาฯ อย่างสม่ำเสมอ ขอรับทราบข้อมูลการทำงานของ อบต. และร่วมในการคัดค้านข้อบังคับหรือมติ ของ อบต. เมื่อเห็นว่าไม่ถูกต้องโปร่งใส^๘

การแบ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทออกเป็น ๔ แบบ คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจการกำหนดนโยบายจากความต้องการ และการตัดสินใจการปฏิบัติการ

๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) เป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโครงการโดยให้การสนับสนุนด้านการบริหาร การประสานความร่วมมือรวมทั้งการลงมือปฏิบัติการ ด้วยแรงงาน แรงเงิน และการสนับสนุนทรัพยากรอื่น ๆ

๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) เป็นการร่วมกันที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้นในทุกด้าน

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการร่วมกันควบคุมตรวจสอบผลการดำเนินงานตลอดจนเข้าไปแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น^๙

การมีส่วนร่วมมี ๔ ลักษณะได้แก่

๑. การมีส่วนร่วมในการเข้าไปรับอำนาจที่จะคิดทำมากขึ้น

๒. การร่วมมืออย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มีความเท่าเทียมและมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง

๓. การมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

^๘ วรทัต ถัยนันท์, การมีส่วนร่วมการปกครองส่วนท้องถิ่น อบต., (กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๕), หน้า ๔๔-๔๕.

^๙ Cohen and Uphoff, Participation Place in Rural Development: Seeking Clarify Through Specificity, (World Development, 1980), p. B.

๔. การมีส่วนร่วมที่มักจะเป็นเรื่องของผู้ด้อยโอกาสขอแบ่งอำนาจจากผู้มีอำนาจที่เหลือกว่าเพื่อปรับปรุงชีวิตของตนให้ดีขึ้น^{๑๐}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในการพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการควบคุม การใช้และการกระจายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัย การผลิตที่มีอยู่ในสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทาง เศรษฐกิจ และสังคม โดยร่วมในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบายและการวางแผน การดำเนินกิจกรรม การรับผิดชอบในผลที่จะเกิดขึ้น และร่วมในการประเมินผลโดยการควบคุมตรวจสอบ และการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ใน ๓ ฐานะได้แก่ ผู้ส่งเสริม ผู้รับบริการ และผู้ตรวจสอบ

ตารางที่ ๒.๒ แสดงแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ปาริชาติ วลัยเสถียร, (๒๕๕๒, หน้า ๑๙๕)	แนวคิดการมีส่วนร่วม ๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองในระบบประชาธิปไตย ๒.เปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาระดับความรู้ สติปัญญาและความสามารถในการตัดสินใจ ๓.กำหนดชีวิตด้วยตนเอง ๔.การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นทั้งวิธีการ (Mean) และเป้าหมาย (Ends) ในเวลาเดียวกัน
โกวิท พวงงาม, (๒๕๕๓, หน้า ๒๑๘)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ๑ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ๒.การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๓.การให้ประชาชนมีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

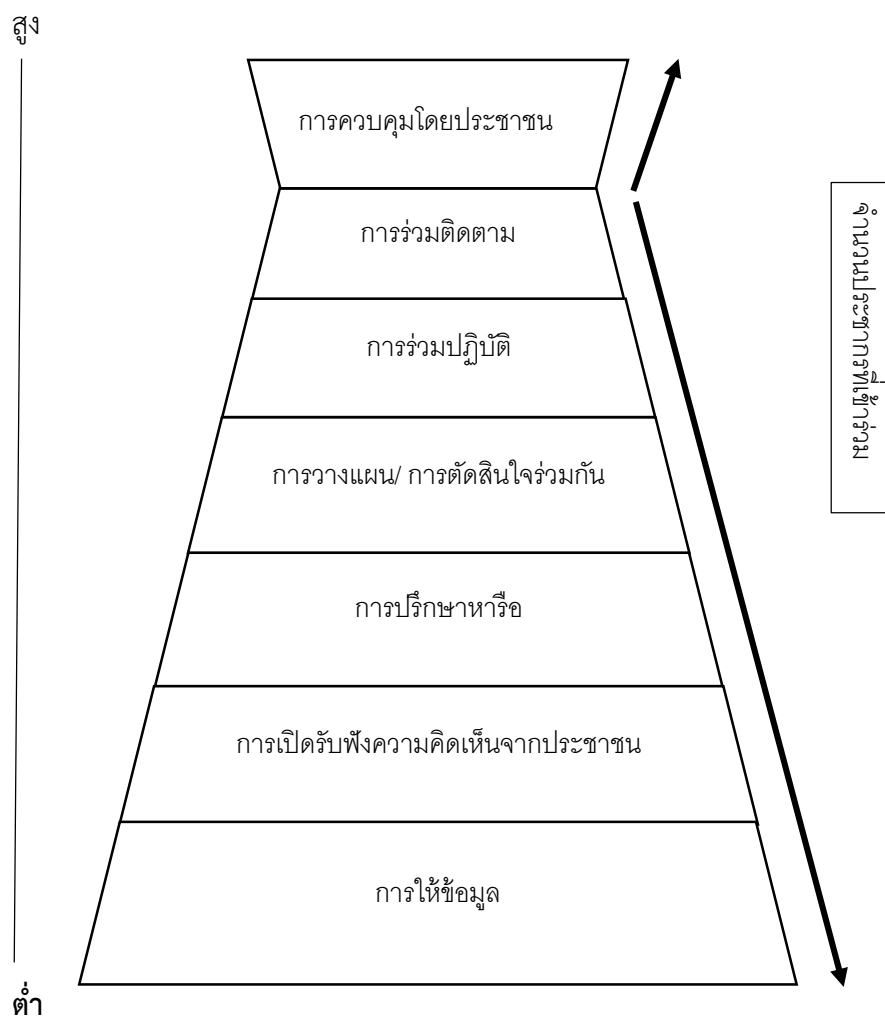
^{๑๐} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง, (กรุงเทพมหานคร: 598 Print, ๒๕๔๗), หน้า ๔.

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๔.การให้ประชาชนมีสิทธิเสนอข้อบัญญัติในการพิจารณาออกข้อบังคับตำบล ๕.ประชาชนมีสิทธิถอดถอนผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรส่วนท้องถิ่นที่มีความประพฤติเสื่อมเสีย
วรทัต ล้วนันท์, (๒๕๔๕, หน้า ๔๔-๔๕)	วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นใน ๓ ฐานะ ได้แก่ ๑. ฐานะผู้ส่งเสริม ๒. ฐานะผู้รับบริการ ๓. ฐานะผู้ตรวจสอบ
Cohen and Uphoff, (1980, p.B.)	การแบ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทออกเป็น ๔ แบบ คือ ๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ๓. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, (๒๕๔๗, หน้า ๔.)	การมีส่วนร่วมมี ๔ ลักษณะได้แก่ ๑. การมีส่วนร่วมในการมีอำนาจ ๒. การร่วมมืออย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค เท่าเทียมและเข้มแข็ง ๓. การมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ ๔. การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของผู้ด้อยโอกาสขอแบ่งอำนาจเพื่อปรับปรุงชีวิตของตนให้ดีขึ้น

๓) ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า จำนวนของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละระดับ จะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชากรที่เข้ามามีส่วนร่วมจะลดลงตามลำดับ ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงลำดับจากต่ำสุดไปสูงสุดได้แก่ ระดับการให้ข้อมูล ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนจนถึงระดับการตัดสินใจร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติ ระดับการติดตามตรวจสอบ จนสูงสุดคือระดับการควบคุมโดยประชาชน ดังแผนภาพที่ ๒.๑

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากแผนภาพที่ ๒.๑ สามารถอธิบายระดับของการมีส่วนร่วมไว้ว่า

๑. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับที่ต่ำที่สุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุด เป็นการให้ข้อมูลกับประชาชนเพื่อประกอบการตัดสินใจ
๒. ระดับการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อรับข้อมูลสะท้อนกลับจากประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น
๓. ระดับการให้คำปรึกษาหารือ เป็นการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มีการเจรจาอย่างเป็นทางการ
๔. ระดับการวางแผนร่วมกัน ในการดำเนินงานและรับผิดชอบผลการดำเนินงาน ซึ่งอาจจะมีประเด็นซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมากมาย
๕. ระดับร่วมในการปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้ดำเนินการกับประชาชนร่วมดำเนินโครงการเพื่อบรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ที่วางไว้
๖. ระดับการร่วมตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล เป็นระดับที่ประชาชนเข้าร่วมดำเนินการน้อย แต่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการเป็นอย่างมาก
๗. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด^{๑๑}

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา อาจแบ่งตามระดับปริมาณของการมีส่วนร่วมได้เป็น ๓ ระดับคือ การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ การมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน และการมีส่วนร่วมที่แท้จริง

ระดับที่ ๑ การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ (Passive Participation) หรือการมีส่วนร่วมเทียม (Pseudo Participation) เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่คนในชุมชนไม่มีอำนาจใดๆในการตัดสินใจ แต่กระทำตามการตัดสินใจของผู้อื่น (Manipulation) เช่น หน่วยงานภาครัฐฯ ผู้นำ เป็นต้น กิจกรรมสำคัญในการมีส่วนร่วมระดับนี้คือการชี้แจง (Therapy) ให้เข้าใจ

ระดับที่ ๒ การมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน (Partial Participation) หรือการมีส่วนร่วมใน พิธีกรรม (Tokenism Participation) เป็นระดับการมีส่วนร่วมในส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น กิจกรรม สำคัญในระดับนี้

^{๑๑} ถวิลบุรี บุรีกุล, ทศธรรม: ตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๐), หน้า ๒.

คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่คนในชุมชน (Informing) การปรึกษาหารือกัน (Consultation) และการให้แสดงความคิดเห็น (Placation) แต่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ

ระดับที่ ๓ การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) หรือการมีส่วนร่วมที่ อำนาจเป็นของประชาชน (Citizen Power) เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่รับฟังความคิดเห็นของประชาชน ให้ความสำคัญต่อประชาชนในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนของการพัฒนา ให้อำนาจในการตัดสินใจเป็นของประชาชน ซึ่งอาจจะผ่านตัวแทน (Delegated Poser) หรือประชาชนโดยตรง (Citizen Control) อันเป็นการมีส่วนร่วมในระดับสูงสุด และมีความสำคัญอย่างมากต่อการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน และการดำเนินงานพัฒนาชุมชน^{๑๒}

โดยระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้ง ๓ ระดับ สรุปได้ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ ๒.๒ ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

^{๑๒} Fagence, (1977:122-125), อ้างในสิริพัฒน์ ลาภจิตร, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๐), หน้า, ๓๓.

ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการพัฒนาสุขภาพที่ดำเนินการโดยรัฐ นั้นได้มี นักวิชาการกำหนดระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๘ ขั้น ซึ่งคล้ายคลึงกับ Fagence คือ

ขั้นที่ ๑ ประชาชนถูกจัดแจง (Manipulation)

ขั้นที่ ๒ ประชาชนได้รับการเยียวยา (Therapy)

ขั้นที่ ๓ การให้ข้อมูลข่าวสาร (Informing) หรือการประชาสัมพันธ์โครงการ (Advertising)

ขั้นที่ ๔ ประชาชนอยู่ในฐานะผู้ให้คำปรึกษาโครงการ (Consulting)

ขั้นที่ ๕ รัฐเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนบางคนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในเชิงปรึกษาหารือ (Placation)

ขั้นที่ ๖ ประชาชนเป็นผู้ริเริ่ม/ผู้กระทำ และหน่วยงานภายนอกเป็นผู้สนับสนุน (Partnership)

ขั้นที่ ๗ การมอบอำนาจให้ไปดำเนินการ (Delegate)

ขั้นที่ ๘ มีการเปิดโอกาสให้เข้าไปร่วมควบคุมดูแล (Citizen Control) การมีส่วนร่วมทั้ง ๘ ขั้น นี้ได้แบ่งเป็นระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๓ ระดับ ดังนี้

ระดับที่ ๑ การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการวางแผนจากข้างบน (Top-down) โดยเจ้าหน้าที่รัฐ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นระดับที่ไม่มีส่วนร่วม (Non-participation) ประกอบด้วย ขั้นที่ ๑ - ๒

ระดับที่ ๒ ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมบางส่วนหรือมีส่วนร่วมพอเป็นพิธี (Degree of Tokenism) ประกอบด้วย ขั้นที่ ๓ - ๕

ระดับที่ ๓ ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากหรือเป็นระดับการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Degree citizen power) ประกอบด้วย ขั้นที่ ๖ - ๘

และยังมีนักวิชาการได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็นระดับ (Degree) ดังนี้

๑. ระดับการถูกบังคับให้ร่วม โดยไม่มีข้อหลีกเลี่ยง

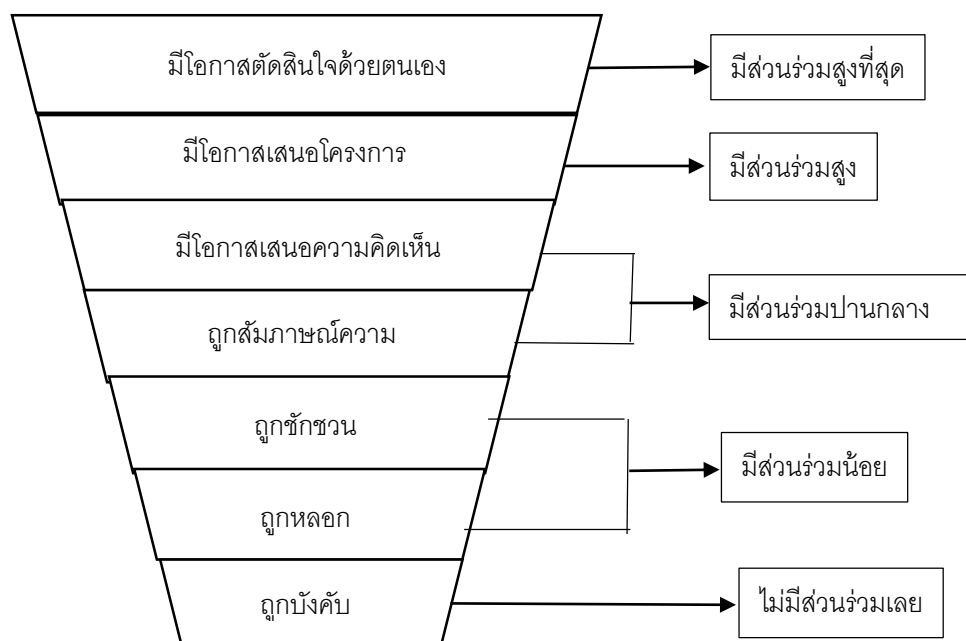
๒. การถูกหลอกให้ร่วม โดยการล่อใจด้วยผลประโยชน์ โดยค่าจ้างแรงงาน หรือผลประโยชน์บางอย่าง

๓. การถูกชักชวนให้เข้าร่วม ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของโครงการจากทางราชการ และมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์

๔. การสัมภาษณ์ และการวางแผนให้ โดยการสำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยการเรียกประชุม สอบถาม และสัมภาษณ์

๕. การมีโอกาสนำเสนอความคิดเห็น ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนโครงการ แต่การตัดสินใจยังเป็นของราชการอยู่
๖. การมีโอกาสนำเสนอโครงการ โดยราชการและประชาชนร่วมปรึกษาหารือปัญหา ประชาชนมีโอกาสในการตัดสินใจว่าปัญหาของตนเองมีอะไร และจะแก้ไขด้วยวิธีใด โดยนำเสนอโครงการ และร่วมปฏิบัติด้วย
๗. การมีโอกาสนำเสนอโครงการ โดยประชาชนเป็นหลักสำคัญของการตัดสินใจทุกเรื่อง ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลโครงการ^{๑๓}
- ๘.

ซึ่งสามารถสรุปลักษณะของระดับการมีส่วนร่วมได้ดังแผนภาพที่ ๒.๓

แผนภาพที่ ๒.๓ แสดงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

^{๑๓} Sherry R. Arnstein Arnstein, S. R., **Ladder of citizen participation** } Journal of American Institute of Planners, (1969), pp. 216-224, อ้างอิงใน, ภาววิณี ช่วยประคองและดรรารัตน์ คำเป็ง, “การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะ: เทศบาลเมืองน่าน อำเภอเมืองจังหวัดน่าน, รายงานวิจัย, (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓.

ระดับการมีส่วนร่วมออกที่แบ่งเป็น ๕ ระดับ กล่าวคือ

๑. การมีส่วนร่วม เป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน ครอบครัว ชุมชนของตน
๒. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร
๓. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเฉพาะโครงการที่ตนมีส่วนได้ส่วนเสีย โดยแบ่งออกเป็น ๓ กรณี แล้วแต่ว่ากิจกรรมของตนอยู่ในขั้นตอนใด ดังต่อไปนี้
 - ๓.๑ ตนมีน้ำหนักในการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ
 - ๓.๒ ตนมีน้ำหนักในการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ
 - ๓.๓ ตนมีน้ำหนักในการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ
๔. การมีส่วนร่วมทำ คือ ร่วมในการดำเนินงานทั้งหมด
๕. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือ อาจไม่มีโอกาสทำทั้งหมด แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือ ในด้านอื่นๆ^{๑๔}

สถาบันนานาชาติได้ศึกษาและ กำหนดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๕ ระดับ เพื่อที่ผู้ที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานภาครัฐจะเลือกตัดสินใจ ออกแบบการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม จากระดับการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในภาครัฐ ตั้งแต่ระดับการเข้ามามีส่วนร่วมที่น้อยที่สุด ถึงระดับการมีส่วนร่วมที่มากขึ้นใน ๕ ระดับ มีรายละเอียด ดังนี้

ระดับที่ ๑ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆของหน่วยงานภาครัฐ (To Inform) เป็นระดับที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยสุด ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานของภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงถูกต้อง ทันสมัยและประชาชนสามารถเข้าถึงได้

ระดับที่ ๒ การเปิดให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการ/การปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐอย่างอิสระและเป็นระบบ โดยหน่วยงานภาครัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็น การปรึกษาหารือ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำข้อเสนอแนะความคิดเห็น

^{๑๔} นรินทร์ชัย พัฒนพงษา, การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐานเทคนิค และกรณีตัวอย่าง, (กรุงเทพมหานคร: 598 Print, ๒๕๔๖), หน้า ๗๖.

ประเด็นที่ประชาชนเป็นห่วงไปเป็นแนวทางการปรับปรุงนโยบาย การตัดสินใจและพัฒนาวิธีการปฏิบัติในหน่วยงาน (To Consult)

ระดับที่ ๓ เป็นระดับที่หน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผนโครงการและวิธีการทำงาน โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่จัดระบบอำนวยความสะดวกยอมรับการเสนอแนะและการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน (To Involve) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ดำเนินการในรูปแบบกรรมการที่มีตัวแทนประชาชนเข้าร่วม

ระดับที่ ๔ การที่หน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาทเป็นหุ้นส่วน หรือภาคี ในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ (To Collaborate)

ระดับที่ ๕ การเสริมอำนาจประชาชน (To Empower) เป็นระดับที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทเต็มในการตัดสินใจ การบริหารงาน และการดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อเข้ามาทดแทนการดำเนินงานของ หน่วยงานภาครัฐดำเนินการหรือปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้เน้น ให้ประชาชนเป็นเจ้าของดำเนินการกิจและ ภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น^{๑๕}

สรุปว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละระดับ จะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยังระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชากรที่เข้ามามีส่วนร่วมจะลดลงตามลำดับ โดยแบ่งตามกระบวนการจัดการเริ่มตั้งแต่การสื่อสารทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารและการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน การร่วมคิดปรึกษาหารือและการวางแผน การร่วมลงมือปฏิบัติ และร่วมติดตาม ควบคุม เพื่อประเมินผลงาน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องเป็นไปด้วยความตั้งใจและเต็มใจไม่ได้เกิดจากการถูกบังคับ โดยรัฐมีหน้าที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทและอำนาจในการดำเนินภารกิจต่างๆในท้องถิ่นของตนเอง

^{๑๕} International Association for Public Participation (IAP2), อ้างอิงในสำนักงานประชาสัมพันธ์เขต ๒, คู่มือปฏิบัติงานกระบวนการบริหารจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน, (อุบลราชธานี: ๒๕๕๓), หน้า ๓.

ตารางที่ ๒.๓ แสดงระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ถวิลบุรี บุรีกุล, (๒๕๕๒, หน้า ๑๙๘ – ๒๐๐)	ระดับการมีส่วนร่วมต่ำ ไปหาระดับการมีส่วนร่วมสูง ดังนี้ ๑. ระดับการให้ข้อมูล ๒. ระดับการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ๓. ระดับการให้คำปรึกษาหารือ ๔. ระดับการวางแผนร่วมกัน ๕. ระดับร่วมในการปฏิบัติ ๖. ระดับการร่วมตรวจสอบ ติดตาม ๗. ระดับการควบคุมโดยประชาชน
Fagence, (1977, 122–125), อ้างในสิริพัฒน์ ลาภจิตร, (๒๕๕๐, หน้า ๓๓)	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแบ่งตามระดับปริมาณของการมีส่วนร่วมได้เป็น ๓ ระดับ คือ ระดับที่ ๑ การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ ระดับที่ ๒ การมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน ระดับที่ ๓ การมีส่วนร่วมที่แท้จริง
Sherry R. Arnstein Arnstein, S. R (1969, pp. 216-224), อ้างอิงในภาวิณี ช่วยประครองและดารารัตน์ คำเป็ง, (๒๕๕๓, หน้า ๒๓).	๑.ระดับการถูกบังคับให้ร่วม โดยไม่มีข้อหลีกเลี่ยง ๒.การถูกหลอกให้ร่วม ด้วยผลประโยชน์ ๓.การถูกชักชวนให้เข้าร่วม ๔.การสัมภาษณ์ และการวางแผนให้ ๕.การมีโอกาสนำเสนอความคิดเห็น ๖.การมีโอกาสนำเสนอโครงการ ๗.การมีโอกาสดำเนินการตัดสินใจ
นรินทร์ชัย พัฒนพงษา, (๒๕๔๖, หน้า ๗๖)	๑. การมีส่วนร่วม เป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน ครอบครัว ชุมชน ๒. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร ๓. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเฉพาะโครงการที่ตนมีส่วนได้ส่วนเสีย ๔. การมีส่วนร่วมทำ คือ ร่วมในการดำเนินงานทั้งหมด ๕. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือ อาจไม่มีโอกาสทำทั้งหมด แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในด้านอื่นๆ

ตารางที่ ๒.๓ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
International Association for Public Participation (IAP2), อ้างอิงในสำนักงานประชาสัมพันธ์ เขต ๒, (๒๕๕๓, หน้า ๓).	ระดับที่ ๑ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆของหน่วยงานภาครัฐ ระดับที่ ๒ การเปิดให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการ/การปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐอย่างอิสระและเป็นระบบ ระดับที่ ๓ เป็นระดับที่หน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผนโครงการและวิธีการทำงาน ระดับที่ ๔ การที่หน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาทเป็นหุ้นส่วน หรือภาคี ระดับที่ ๕ การเสริมอำนาจประชาชน (To Empower) เป็นระดับที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทเต็มในการตัดสินใจ การบริหารงาน และการดำเนินกิจกรรมใดๆ

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

๑) ความหมาย การจัดการสิ่งแวดล้อม

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายแตกต่างกันออกไปดังต่อไปนี้

ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การดำเนินการเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ โดยไม่มีผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้ได้มีทรัพยากรใช้ตลอดไป หรือการกำหนดกิจกรรมในการนำทรัพยากรมาใช้^{๑๖} ความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระบวนการจัดรูปแบบที่มีขนาด ทิศทาง การใช้ แก่ไข ปรับปรุง ซ่อมแซม บำบัด ทำลาย และควบคุมทรัพยากรใน

^{๑๖} ราตรี ภารา, **ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อักษราพิพัฒน์ จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๒๐๕.

ระบบสิ่งแวดล้อมให้สามารถ เอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง^{๑๗} อีกทั้งการจัดการสิ่งแวดล้อมหมายถึง การพิจารณาตรวจสอบในพื้นที่อย่างดีแล้วตัดสินใจว่าจะทำอะไร ตามที่ต้องการโดยมิให้เกิดอันตรายมากจนทำให้สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์อาศัยที่เหลืออยู่น้อยนิดต้องเสียไป^{๑๘} การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการดำเนินการตามความสำคัญของนักทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยมีส่วนร่วมให้ประโยชน์ตามความต้องการของมนุษย์ขั้นต่ำหรือมากกว่าในอนาคต^{๑๙}

สรุปได้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง การพิจารณาตรวจสอบทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่แล้วตัดสินใจดำเนินการ กำหนดกิจกรรมในการจัดรูปแบบทรัพยากร ในระบบสิ่งแวดล้อมให้สามารถเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

ตารางที่ ๒.๔ แสดงความหมาย การจัดการสิ่งแวดล้อม

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราตรี ภารา, (๒๕๔๐, หน้า ๒๐๕)	การจัดการสิ่งแวดล้อมของนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ ๑. การดำเนินการเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ ๒. โดยไม่มีผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อม ๓. มีทรัพยากรใช้ตลอดไป
เกษม จันทรแก้ว, (๒๕๔๐, หน้า ๑๓)	การจัดการสิ่งแวดล้อม คือ ๑. กระบวนการจัดรูปแบบที่มีขนาด ทิศทาง การใช้ แก้ไข ปรับปรุง ซ่อมแซม บำบัด ทำลาย และควบคุมทรัพยากรในระบบสิ่งแวดล้อมให้สามารถ ๒. เอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง
Winslow, J.H. and S.G. Gubby, (1976, p. 56)	การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง ๑. การพิจารณาตรวจสอบอย่างดีก่อนตัดสินใจทำอะไร

^{๑๗} เกษม จันทรแก้ว, วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓.

^{๑๘} Winslow, J.H. and S.G. Gubby, **The Land is Our Life**, (Port Moresby: Office of Development, 1976), p. 56.

^{๑๙} Jolly, Y, **The Concept of Environmental Management**, (New Delhi: Indian Development Society, 1994), p. 255.

ตารางที่ ๒.๔ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๒. มิให้เกิดอันตรายสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์อาศัยอยู่
Jolly,Y, (1994, p. 255)	การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็น ๑. กระบวนการดำเนินการที่มนุษย์สร้างขึ้น ๒. โดยมีส่วนร่วมให้ประโยชน์ตามความต้องการของมนุษย์ในอนาคต

๒) หลักการจัดการสิ่งแวดล้อม

หลักการจัดการสิ่งแวดล้อม สามารถจำแนกประเภทสิ่งแวดล้อมออกเป็น ๒ กลุ่มดังนี้

๑. สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (Natural Environment) ที่เป็นทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต

๒. สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man Made Environment) โดยตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจที่สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีจริยธรรมเกิดจิตสำนึกและการมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยีให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด รวมไปถึงวิธีการช่วยบำบัดและกำจัดของเสียและมลพิษที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากร อีกทั้งการบังคับใช้กฎหมายในสภาพควบคุมซึ่งเป็นแนวทางสุดท้ายในการดำเนินการ^{๒๐}

การนำเสนอหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนี้

๑. การสำรวจค้นหา (Survey and Identify) เป็นการสำรวจค้นหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ที่สามารถนำมาใช้ได้

๒. การรักษาป้องกัน (Maintenance and Protection) เป็นการรักษา ปกป้องไม่ให้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้นเสื่อมโทรมหรือถูกทำลายหรือเกิดมลพิษ

^{๒๐} คณะกรรมการวิชาสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและชีวิต, สิ่งแวดล้อมเทคโนโลยีและชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๙.

๓. การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Wise Use) โดยใช้ถูกประเภทใช้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ใช้ให้น้อยแต่เกิดประโยชน์สูงสุดให้นานที่สุด และให้คนจำนวนมากได้รับประโยชน์ด้วย

๔. รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีคุณภาพรองลงมา (Audience of the Best) เลือกใช้ทรัพยากรตามความจำเป็นและความเหมาะสม โดยไม่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรที่มีคุณภาพสูงสุด

๕. รู้จักปรับปรุงคุณภาพ (Improvement) โดยการปรับปรุงคุณภาพ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้นให้ดีขึ้นเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้

๖. การดัดแปลงของเก่าเป็นสิ่งใหม่ โดยนำของเสียหรือของเหลือมาผ่านกระบวนการผลิตเพื่อ ใช้ใหม่ เช่น ทำขยะเป็นปุ๋ย เป็นต้น

๗. การนำสิ่งอื่นมาใช้ทดแทน เพื่อประหยัดทรัพยากรที่ใช้แล้ว สิ้นเปลือง^{๒๑}
หลักพื้นฐานในการดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้แก่^{๒๒}

๑. การปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึก มีความรู้สำหรับรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิดที่ตนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง

๒. รัฐบาลมีบทบาทเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดในการออกนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ในการคุ้มครอง ดูแล จัดการการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

๓. ใช้ทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติชนิดต่าง ๆ จะมีประโยชน์หลายทาง รัฐและท้องถิ่นควรมีการจัดการ ดูแล ประสานการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ในทางที่ควรจะเป็น

๔. จัดระบบและวางแผนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในอนาคต ตามอัตราเพิ่มขึ้นของประชากร เพื่อที่จะได้จัดระบบและวางแผนการจัดการให้มนุษย์มิใช้ตลอดไปโดยไม่ประสบปัญหาสิ่งแวดล้อม

๕. ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทุกประเภท มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกัน การใช้ทรัพยากรไม่ควรให้กระทบต่อทรัพยากรอื่น ๆ เพราะสิ่งมีชีวิตย่อมมีความสัมพันธ์กับสิ่งมีชีวิต

^{๒๑} วินัย วีระพัฒนานนท์, **สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา**, (นครปฐม: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน, ๒๕๕๑), หน้า ๒๓-๒๔.

^{๒๒} กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, **สารสนเทศภูมิศาสตร์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครศรีธรรมราช**, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๘), หน้า ๔๙- ๕๑.

สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมแยกประเภทออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ สิ่งแวดล้อมที่เกิดตามธรรมชาติ และ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น การจัดการโดยสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อการกระทำที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมจนไปถึงการบังคับใช้กฎหมาย ให้การควบคุม การสำรวจทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เป็น ประโยชน์ที่สามารถนำมาใช้ได้การรักษาป้องกัน ไม่ให้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ที่สามารถ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดให้นานที่สุด และให้คนจำนวนมากได้รับ ประโยชน์ด้วยรู้จักใช้ทรัพยากร ที่มีคุณภาพรองลงมา รู้จักปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้นให้ดีขึ้น การดัดแปลงของเก่าเป็น สิ่งใหม่ การนำสิ่งอื่นมาใช้ทดแทน เพื่อประหยัดทรัพยากรที่ใช้แล้วสิ้นเปลือง การปลูกฝังให้ประชาชนมี จิตสำนึกให้มีความรู้สำหรับรับผิดชอบรัฐบาลมีบทบาทในการคุ้มครอง จัดการการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน วางแผนในการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นระบบเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกัน

ตารางที่ ๒.๕ แสดงหลักการจัดการสิ่งแวดล้อม

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
คณะกรรมการวิชาสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและชีวิต, (๒๕๔๙, หน้า ๑๙)	หลักการจัดการสิ่งแวดล้อม จำแนกเป็น ๒ กลุ่มดังนี้ ๑. สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ที่เป็นทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต ๒. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ
วินัย วีระวัฒนานนท์, (๒๕๔๙, หน้า ๑๙)	การนำเสนอหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ดังนี้ ๑. การสำรวจค้นหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เป็นประโยชน์ ๒. การรักษาป้องกันไม่ให้เสื่อมโทรมหรือถูกทำลาย ๓. การใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ถูกประเภทใช้ให้เหมาะสม ๔. รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีคุณภาพรองลงมา ๕. รู้จักปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้ ๖. การดัดแปลงของเก่าเป็นสิ่งใหม่ ๗. การนำสิ่งอื่นมาใช้ทดแทน
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, (๒๕๔๘, หน้า ๔๙- ๕๑)	๑. การปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึกรับผิดชอบ ๒. รัฐบาลมีบทบาทออกนโยบายและมาตรการ ในการคุ้มครอง ดูแล จัดการการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ๓. ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน

ตารางที่ ๒.๕

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๔. จัดระบบและวางแผนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในอนาคต
	๕. ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกัน ในการใช้ทรัพยากรไม่ ควรให้กระทบต่อทรัพยากรอื่น

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์การบริหารส่วนตำบล

การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) และองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยมีนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

๑) ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น คือ เครื่องจักรที่รัฐบาลจัดให้แก่ ประชาชน เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ มีอำนาจหน้าที่ มีทรัพยากร มีกฎหมายเพียงพอที่จะ สร้างบ้านสร้างเมืองของตนเองด้วยตนเองได้มาก^{๒๓} เป็นการให้คนในท้องถิ่นมีอิสระในการปกครอง กันเองหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การปกครองตนเองโดยประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมี พื้นฐานของหลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) ที่หมายถึง ระบบการบริหาร ประเทศที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นต่างๆมีอำนาจในการดูแลกิจการหลายๆด้านของตนเอง ไม่ใช่ปล่อยให้รัฐบาลกลางรวมศูนย์อำนาจในการจัดกิจการแทบทุกอย่างของท้องถิ่น กิจการที่ท้องถิ่นมีสิทธิ จัดการดูแล ได้แก่ ระบบสาธารณสุข ปลอดภัย การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การแลดูชีวิต ทรัพย์สิน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม^{๒๔} หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มี

^{๒๓} เอนก เหล่าธรรมทัศน์, การมีส่วนร่วมของประชาชนและการปกครองส่วนท้องถิ่น, พิมพ์ครั้งที่ ๔. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๔.

^{๒๔} ธเนศวร์ เจริญเมือง, ๑๐๐ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ.๒๕๔๐ -๒๕๔๐, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คบไฟ, ๒๕๔๕), หน้า ๖๐-๖๑.

อำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเป็นบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่า ถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้น การบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลางโดยให้องค์กรที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลาง มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน การปกครองท้องถิ่นจะสำเร็จผลไม่ได้ หากไม่ได้รับการร่วมมือจากประชาชน การปลูกฝังให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และสร้างให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นจัดการเรื่องของตนเอง จะทำให้องค์กรปกครองท้องถิ่นสามารถบริหารตนเองได้จะเป็นผลดีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประเทศชาติต่อไป^{๒๕} รัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๐ ในหมวด ๑๔ ได้กำหนดให้รัฐ ต้องให้อิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตจำนงของประชาชนและให้อำนาจแก่ท้องถิ่นในการเป็นองค์กรหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ การปฏิรูประบบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปรับปรุงระบบการกำกับดูแลให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการกำหนดให้มีการจัดโครงสร้างการบริหารที่คล่องตัวในรูปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ทั้งนี้ได้กำหนดให้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ เพื่อกำหนดการแบ่งอำนาจหน้าที่และการจัดสรรรายได้ระหว่างราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมถึงระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ร่างพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^{๒๖}

๒) ความสำคัญการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญ ดังนี้

๑. เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เพื่อให้เกิดความทั่วถึงในการให้บริการสาธารณะและแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของประชาชน
๒. เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงและรวดเร็ว เพราะความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียวย่อมอาจไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงและล่าช้า

^{๒๕} โกวิท พงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักงานวิญญูชน จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒-๔.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕-๘.

๓. เพื่อช่วยเหลือรัฐบาลในการประหยัดงบประมาณหรือเป็นการลดค่าใช้จ่ายของรัฐบาล เพราะกิจการส่วนใหญ่ที่ท้องถิ่นรับมอบจากรัฐบาล ท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้โดยใช้รายได้ของตนเอง ซึ่งมาจากข้อกำหนดของกฎหมาย

๔. ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเบื้องต้น เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองไม่ว่าจะโดยการเลือกตั้ง การสมัครรับเลือกตั้ง หรือการตรวจสอบการกำกับดูแล การปฏิบัติหน้าที่ของสภาท้องถิ่น หรือ คณะผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งจะมีผลให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการปกครองในระดับประเทศ^{๒๗}

๓) ประเภทของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบที่มีความสำคัญและสอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด ได้มีการบัญญัติรับรองการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีการบัญญัติรับรองไว้ ดังนี้

ตามพระราชบัญญัติการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๗๐ ได้กำหนดให้จัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นไว้ ๔ รูปแบบ ดังนี้

๑. องค์การบริหารราชการส่วนจังหวัด

๒. เทศบาล

๓. องค์การบริหารราชการส่วนตำบล

๔. ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมีอยู่ ๒ รูปแบบ คือ

๑) กรุงเทพมหานคร ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘

๒) เมืองพัทยา ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. ๒๕๔๒

๔) แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

^{๒๗} สมบูรณ์ สุขสำราญ, การปกครองส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ, วารสารราชบัณฑิตยสถาน, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๒ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๔๕, หน้า ๓๔๓ - ๓๔๔.

๕) โครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

แบ่งออกเป็น ๒ ฝ่ายได้แก่สภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

๑. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนหมู่บ้านละสองคน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล กรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลมีเพียงหนึ่งหมู่บ้านให้มีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหกคน และในกรณีมีเพียงสองหมู่บ้านให้มีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้านละสามคน

๒. นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๔ ปี

๖) อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

- (๑) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
 - (๒) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
 - (๓) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
 - (๔) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
 - (๕) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 - (๖) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
 - (๗) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - (๘) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
 - (๙) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย
- องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการดังต่อไปนี้
- (๑) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
 - (๒) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
 - (๓) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
 - (๔) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
 - (๕) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
 - (๖) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว

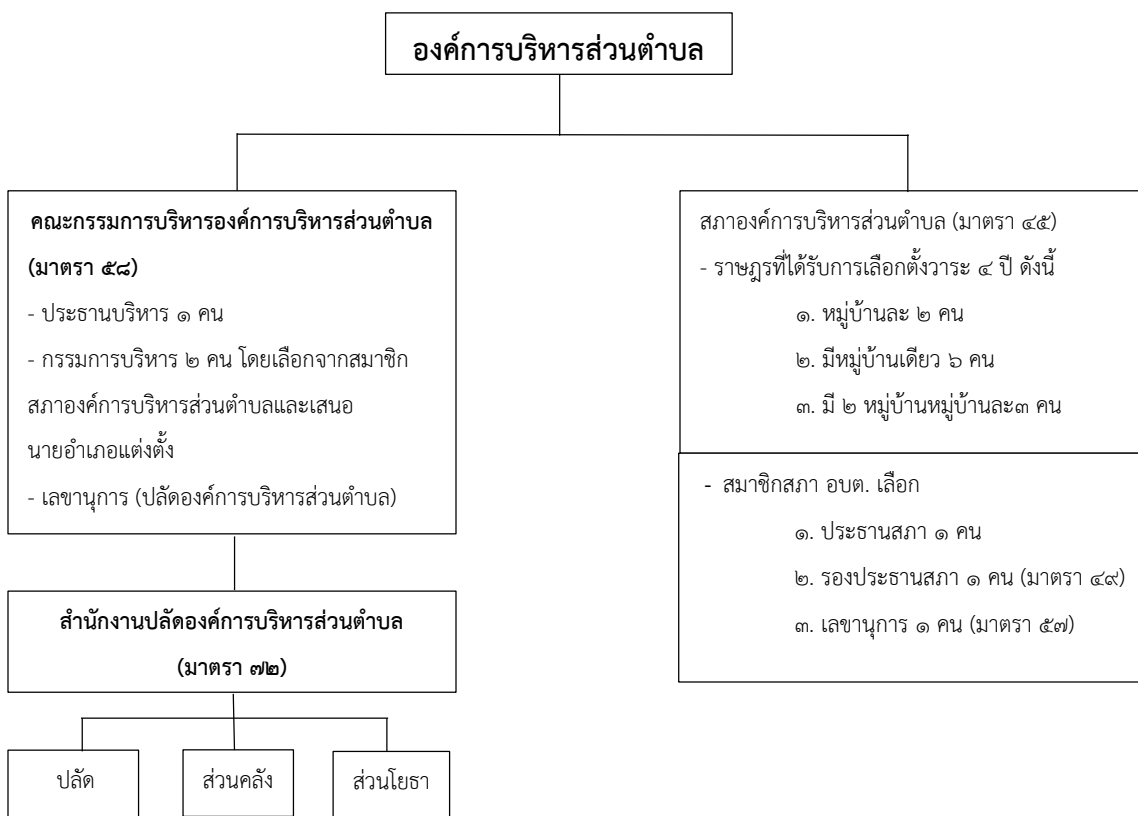
- (๗) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- (๘) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- (๙) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (๑๐) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- (๑๑) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- (๑๒) การท่องเที่ยว
- (๑๓) การผังเมือง

การจัดระเบียบการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ภายหลังจากที่มีการใช้พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลมาได้ ๓ ปี ประเทศไทยก็เกิดวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ส่งผลให้เกิดการกู้ยืมจำนวนมากจากธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ธนาคาร พัฒนาเอเชีย มียาซาวา เป็นต้น ผลจากการกู้ยืมเงินดังกล่าวทำให้ต้องมีการประหยัด งบประมาณแผ่นดินและมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีการยุบรวมกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีพื้นที่ติดต่อกันภายในเขตเดียวกัน^{๒๘}

สำหรับโครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น พระราชบัญญัติสภาตำบล และการบริหารส่วนตำบล(ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ ดังแผนภาพที่ ๒.๓

^{๒๘} สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, **อบต. ในอุดมคติ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย, ๒๕๔๔),

แผนภาพที่ ๒.๔ แสดงโครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๔๒^{๒๙}

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับ ประชาชนมากที่สุด จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๔๖) ซึ่งได้บัญญัติให้ยกฐานะเป็นสภาตำบลที่มีรายได้ในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปี ละ ๑๕๐,๐๐๐ บาท โดยไม่รวมเงินอุดหนุน เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล โดยทำเป็น ประกาศกระทรวงมหาดไทย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วน ท้องถิ่น จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลก็เพื่อให้เป็นองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นที่สามารถรองรับการกระจาย อำนาจไปสู่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น และพัฒนาไปสู่การปกครองส่วน

^{๒๙} ทวนธง ครุฑจ้อน, ภาพลักษณ์องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในทัศนะของประชาชนอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต* สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕).

ท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล การเปลี่ยนแปลงเกณฑ์รายได้เฉลี่ยของสภาตำบลที่จะยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทยประกาศในราชกิจจานุเบกษา^{๓๐}

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีฐานะเป็นนิติบุคคลและราชการส่วนท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ซึ่งมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ พ.ศ. ๒๕๓๗ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นกฎหมายที่ใช้จัดระเบียบการบริหารงานในตำบลแทนประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๒๖ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ นับตั้งแต่ พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ทำให้มีการปรับฐานะการบริหารงานในระดับตำบล โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบใหม่ของสภาตำบลทั่วประเทศ โดยแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ ดังนี้

๑. รูปแบบ “สภาตำบล” ได้รับการยกฐานะเป็นนิติบุคคล อันได้แก่ สภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนต่ำกว่า ๑๕๐,๐๐๐ บาท

๒. รูปแบบ “องค์การบริหารส่วนตำบล” (อบต.) ตั้งขึ้นจากสภาตำบลที่มีรายได้ (โดยไม่รวมเงินอุดหนุน) ในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ ๑๕๐,๐๐๐ บาท ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น (มาตรา ๔๓)

พ.ศ. ๒๕๔๒ รัฐบาลได้มีการเสนอขอปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติสภาตำบลและ องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อให้สอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ในประเด็นต่างๆทั้งโครงสร้างที่มาของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

พ.ศ. ๒๕๔๖ รัฐบาลได้เสนอขอปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ แก้ไขชื่อเรียกบุคคลและคำศัพท์กฎหมายที่ให้สอดคล้องกับกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ^{๓๑}

^{๓๐} สนิท จรอนันต์, ความเข้าใจเรื่องการปกครองท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: สถาบัน นโยบายการศึกษา, ๒๕๔๙), หน้า ๖๓.

^{๓๑} โกวิท พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, ๒๕๔๘), หน้า ๒๔๐.

ตารางที่ ๒.๖ แสดงแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์การบริหารส่วนตำบล

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เอนก เหล่าธรรมทัศน์, (๒๕๔๓, หน้า ๔)	การปกครองท้องถิ่น คือ การจัดให้ประชาชนท้องถิ่นต่างๆ มีอำนาจหน้าที่ มีทรัพยากร มีกฎหมายจัดการด้วยตนเอง
ธเนศวร์ เจริญเมือง, (๒๕๔๕, หน้า ๖๐-๖๑)	๑. การปกครองตนเองโดยประชาชนในท้องถิ่น ๒. มีพื้นฐานของหลักการกระจายอำนาจการปกครอง
โกวิทย์ พวงงาม, (๒๕๕๐, หน้า ๒-๔ , หน้า ๕-๘)	๑. การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หน่วยงานปกครองท้องถิ่น ๒. เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเป็นบางส่วน ๓. หลักอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน
สมบูรณ์ สุขสำราญ, (๒๕๔๕, หน้า ๓๔๓ – ๓๔๔)	การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญ ดังนี้ ๑. เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ๒. เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงและรวดเร็ว ๓. เพื่อลดค่าใช้จ่ายของรัฐบาล ๔. ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย
สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, (๒๕๔๔, หน้า ๒๕)	๑. ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. ๒๕๔๐ ๒. มีการประหยัดงบประมาณแผ่นดิน ๓. มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอบต. ๔. ยุบรวมองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีพื้นที่ติดต่อกันภายในเขตเดียวกัน

ตารางที่ ๒.๖ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สนธิ จรอนันต์. (๒๕๔๙, หน้า ๖๓)	๑. องค์การบริหารส่วนตำบล จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๔๖) ๒. บัญญัติให้ยกฐานะเป็นสภาตำบลที่มีรายได้ในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปี ละ ๑๕๐,๐๐๐ บาท โดยไม่รวมเงินอุดหนุน ๓. มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่น ๔. จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดตั้งสามารถรองรับการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น
โกวิท พวงงาม, (๒๕๔๘, หน้า ๒๔๐)	องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ๑. เป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ๒. มีฐานะเป็นนิติบุคคลและราชการส่วนท้องถิ่น ๓. จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗

๒.๔ ข้อมูลพื้นที่ในการทำวิจัย

องค์การบริหารส่วนตำบลเพ จังหวัดระยอง

องค์การบริหารส่วนตำบลเพ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง มีฐานะเป็นนิติบุคคล ได้รับการจัดตั้งจาก “สภาตำบลเพ” เป็น “องค์การบริหารส่วนตำบลเพ” ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๓๙ ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๓ ตอนที่ ๙ ง ฉบับวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๓๙ ซึ่งมีผลบังคับตามประกาศเมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๙ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

เขตการปกครอง

องค์การบริหารส่วนตำบลเพ จังหวัดระยอง เป็นเขตการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ประกอบไปด้วย ๗ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโนไร่ บ้านตลาดเพ บ้านบนบ้าน บ้านเกาะแก้วพิสดาร บ้านศาลาสังกะสี บ้านต้นลำดวน บ้านสำเภาทอง ตำบลเพ เป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวชื่อดังมากมายของจังหวัดระยอง ทั้งหาดแม่รำพึง-บ้านก้นอ่าว เขาแหลมหญ้า สวนพฤกษชาติโสภณ บ้านเพเกาะเสม็ด เป็นต้น

ประชากรและอาชีพ

จำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเพ ๑,๔๔๑ คนและจำนวนหลังคาเรือน ๖๖๙ หลังคาเรือน อาชีพของตำบลส่วนใหญ่ คือ การประมงและค้าขาย สถานที่สำคัญของตำบล ได้แก่ เกาะเสม็ด หาดแม่รำพึงเขาแหลมหญ้า สวนพฤกษชาติโสภณ บ้านเพ

อาณาเขตและสภาพแวดล้อม

ในพื้นที่หาดแม่รำพึง ชายหาดมีความยาว ๑๒ กิโลเมตร สุดหาดเป็นที่ตั้งของบ้านก้นอ่าว ถนนเลียบชายหาดยาว ๑๐ กิโลเมตร มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวมากมาย แต่เดิมที่บริเวณหาดแม่รำพึงและบ้านก้นอ่าวเป็นหมู่บ้านที่ไกลที่สุดในอดีตและมีลักษณะเป็นอ่าวเล็ก ๆ จึงเรียกกันว่าบ้านก้นอ่าว เกาะเสม็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อของระยอง ที่ได้รับความนิยมทั้งจากชาวไทยและต่างประเทศ ตั้งอยู่ตำบลบ้านเพ อำเภอเมือง อยู่ห่างจากชายฝั่งบ้านเพประมาณ ๖.๕ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๓,๑๒๕ ไร่ มีลักษณะเป็นเกาะรูปสามเหลี่ยม มีที่ราบอยู่ตามริมฝั่งชายหาด และเขาแหลมหญ้าอยู่เลยบ้านก้นอ่าวมาเล็กน้อยตามถนนเลียบชายหาดเป็นเนินเขาเตี้ยๆริมทะเล มีเนื้อที่ประมาณ ๖๘๐ ไร่ บางส่วนเป็นแหลมยื่นออกไปในทะเล ปกคลุมด้วยป่าละเมาะด้านหน้าเป็นชายหาดยาว เป็นที่ตั้งของที่ทำการอุทยานเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด

๒.๕ หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักสาราณียธรรม ๖

หลักสาราณียธรรม ๖ เป็นธรรมที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกันหลักการอยู่ร่วมกัน คือ

๑. เมตตาการุณกรรม ตั้งเมตตาการุณกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือ กัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. เมตตาวจีกรรม ตั้งเมตตาวจีกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพ นับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓. เมตตามโนกรรม ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ แก่กันมองเห็นในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใสต่อกัน

๔. สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วม ใช้สอยบริโภคทั่วกัน ข้อนี้ใช้อุปปฏิวัตตโภคี ก็ได้

๕. สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นผู้รังเกียจของหมู่คณะ

๖. ทิฐิสามัญญตา มีทิฐิงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น ล้นทุกข์ หรือขจัดปัญหา^{๓๒}

ธรรม ๖ ประการนี้ มีคุณ คือ เป็นสาราณียะทำให้เป็นที่ระลึกถึง เป็น ปยกรณทำให้เป็นที่รัก เป็นครุกรณี ทำให้เป็นที่ระลึกเคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์ความกลมกลืนเข้าหากัน เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความสามัคคี และเอกภาพ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^{๓๓}

ในหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม สาราณียธรรม ๖ แปลว่า ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกันหลักการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ (๑) เมตตากายกรรม: ตั้งเมตตากายกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง (๒) เมตตาวจีกรรม: ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนแนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจา สุภาพ แสดงความเคารพ นับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง (๓) เมตตามโนกรรม: ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ต่อกัน (๔) สาธารณโภคี: ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปัน

^{๓๒} ม.อ. (ไทย) ๓/๑/๘๘.

^{๓๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๗/๒๕๗.

กัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรมแม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคด้วยกัน ข้อนี้ใช้อุปปฏิวัตตโมคิ ก็ได้ (๕) สีสสามัญญตา: มีศีลบริสุทธิเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือมีความประพฤติสุจริตดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ (๖) ทิฏฐิสามัญญตา: มีทิฏฐิดีงามเสมอกันเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลังคือมีความเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น สันทุกข์ หรือขจัดปัญหา^{๓๔}

ในหนังสือปรัชญา ๒๐๑ พุทธศาสตร์ สารานุกรมธรรม แปลว่า ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน หมายถึงคุณธรรมที่ทำให้คนเราไม่เห็นแก่ตัว เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น สารานุกรมธรรม มี ๖ คือ (๑) เมตตากายกรรม คือ ทำต่อกันด้วยเมตตา หมายถึง ทำสิ่งใดก็ทำด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เช่น แสดงไมตรีและหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานร่วมกิจการร่วมชุมชนโดย ช่วยเหลือธุระต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ แสดงอาภักดิ์ปรีชาสุภาพ เคารพนับถือทั้งต่อหน้าและลับหลัง (๒) เมตตาวจีกรรม คือ พุดกันด้วยเมตตา หมายถึง จะพูดอะไรก็พูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เช่น แนะนำ สั่งสอนตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ พูดจริงไม่พูดเพื่อผลประโยชน์ ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองฝ่ายเดียว (๓) เมตตามโนกรรม คือ ติดต่อกันด้วยเมตตา หมายถึง จะคิดอะไรก็คิดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เช่น ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี (๔) สารานุกรมโกคิ คือ แบ่งปันสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม หมายถึง แบ่งปันลาภที่ร่วมกันหาร่วมกันทำโดยยุติธรรม แม้สิ่งของที่ได้มาจะน้อย แต่ก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วถึงกันนั่นคือ การร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน (๕) สีสสามัญญตา คือ มีความประพฤติเสมอกัน หมายถึงประพฤติสุจริตดีงามเหมือนๆ กัน มีระเบียบวินัยเป็นแบบเดียวกัน ไม่ประพฤติให้เป็นที่ยังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ (๖) ทิฏฐิสามัญญตา คือ มีความเสมอกัน ทางความคิดหมายถึง ปรับความคิดความเห็นให้มีเหตุผลถูกต้องเหมือนๆ กันนั่น คือ การเคารพเหตุผล ยึดหลักความดีงามเป็นอุดมคติอย่างเดียวกัน^{๓๕}

^{๓๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐๐.

^{๓๕} ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, **ปรัชญา ๒๐๑ พุทธศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: โอ เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๔๔-๒๔๕.

สรุปได้ว่า หลักสาราณียธรรม ๖ เป็นหลักธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกกัน หลักการอยู่ร่วมกัน มีคุณธรรมที่ทำให้คนเราไม่เห็นแก่ตัว เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น ๖ ประการคือ ๑ เมตตาการุณยธรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๒ เมตตาวิจิตรธรรมช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ ด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ ๓ เมตตาเมตตาโนกรรม ตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน ๔ สาธารณโภคี ได้ของสิ่งใดมาโดยชอบธรรมก็แบ่งกันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีบริโภคทั่วกัน ๕ สีสสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันมีความประพฤติสุจริตงามถูกต้องตามระเบียบวินัย ๖ ทิฏฐิสามัญญตา คือมีความคิดในแนวทางเดียวกัน หมายถึง ปรับความคิด ความเห็นให้มีเหตุผลถูกต้องเหมือนกัน นั่นคือ การเคารพเหตุผล ยึดหลักความดีงามเป็น อุดมคติอย่างเดียวกัน

ตารางที่ ๒.๗ แสดงหลักสาราณียธรรม ๖

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ม.อ.(ไทย) (๓/๑/๘๘)	หลักสาราณียธรรม ๖ เป็นธรรมที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกันหลักการอยู่ร่วมกัน คือ ๑. เมตตาการุณยธรรม คือช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ ๒. เมตตาวิจิตรธรรม คือช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ด้วยความหวังดี ๓. เมตตาเมตตาโนกรรม คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ๔. สาธารณโภคี คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว ๕. สีสสามัญญตา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ๖. ทิฏฐิสามัญญตา คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความ สันติสุข หรือขจัดปัญหา
ที.ปา.(ไทย) (๑๑/๓๑๗/๒๕๗)	ธรรม ๖ ประการ ทำให้เป็นที่ระลึกถึง เคารพ สงเคราะห์ สามัคคี และเอกภาพ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ตารางที่ ๒.๗ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), (๒๕๔๗, หน้า ๒๐๐)	สาราณียธรรม ๖ ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกันหลักการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ (๑) เมตตาทายกรรม: คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง (๒) เมตตาวจีกรรม: คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ ด้วยความหวังดี สุภาพ (๓) เมตตามโนกรรม: คือ ตั้งจิตปรารถนาดี เป็นประโยชน์แก่กัน (๔) สาธารณโภคี: คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย (๕) สีสสามัญญตา: คือ มีความประพฤติสุจริตดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย (๖) ทิฏฐิสามัญญตา: คือ มีความเห็นชอบร่วมกันในการจัดปัญหา
ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา, (๒๕๓๘, หน้า ๒๙๔-๒๙๕)	สาราณียธรรม ๖ หลักการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ (๑) เมตตาทายกรรม: คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมคณะด้วยความเต็มใจ (๒) เมตตาวจีกรรม: คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ (๓) เมตตามโนกรรม: คือ ตั้งจิตปรารถนาดี (๔) สาธารณโภคี: คือ เมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรมนำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย (๕) สีสสามัญญตา: คือ มีความประพฤติสุจริตดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย (๖) ทิฏฐิสามัญญตา: คือ มีความเห็นชอบร่วมกันในการจัดปัญหา

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลเพ จังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงงานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีรายละเอียดดังนี้

กฤษฎากรณ์ ยุงทอง ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาजू อำเภอเมือง เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาजू ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลนาजूอยู่สภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในองค์ประกอบแต่ละด้าน พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยที่ประชาชนได้เสนอความต้องการของชุมชนให้ได้รับการบรรจุในโครงการหรือกิจกรรมของเทศบาลตำบลนาजूเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาในปีถัดไป ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ประชาชนได้มีผลประโยชน์ได้รับจากการบริการในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ประชาชนมีส่วนร่วมในการได้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาร่วมควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น^{๓๖}

กริชกมล เหล่าอรรค ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของเทศบาลตำบลหัวขวาง ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ๑ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชายส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๓๑-๕๐ ปี รองลงมาคืออายุ ๕๑ ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี รองลงมาคืออาชีพค้าขาย ๒ ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของเทศบาลตำบลหัวขวางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ประชาชนมีความคิดเห็น ด้านการเมืองการบริหารและด้านการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ แต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความ

^{๓๖} กฤษฎากรณ์ ยุงทอง, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาजू อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์:กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาजू”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕).

คิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของเทศบาลในการพัฒนามีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวม และเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน^{๓๓๗}

สิริพัฒน์ ลาภจิตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านชุมชน และปัจจัยด้านองค์การ อบต.มีความสัมพันธ์และมีผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงาน อบต. ซึ่งหากระดับการมีส่วนร่วมกิจกรรมใดสูงก็จะพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของกิจกรรมอื่นสูงตามกันด้วยการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นเพียงการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ในขณะที่การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นเพียงการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ในขณะที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการตรวจสอบการดำเนินงานของ อบต. อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำส่วนปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้ประชาชนตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมงานกับ อบต. พบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ การเป็นหน้าที่ของประชาชนอาสาสมัครด้วยใจ มีความรู้ความสามารถ กล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น เป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน มีทักษะและประสบการณ์ เป็นประโยชน์กับตัวเองและชุมชน มีทักษะและประสบการณ์ เป็นประโยชน์กับตัวเองและชุมชน ส่วนปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ชุมชนให้การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมเลือกให้เป็นตัวแทน ชุมชนมีความสามัคคี และมีกลุ่มต่าง ๆ ที่สนับสนุนผลักดันการมีส่วนร่วม ส่วนปัจจัยด้านองค์การ ได้แก่ อบต. ดำเนินงานเป็นไปตามกฎระเบียบ เอาใจใส่กระตือรือร้นในการแก้ปัญหาประชาพิจารณ์ประชาคมหมู่บ้าน^{๓๓๘}

อมรรัตน์ ศิริกาญจนวงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลบรบือ มีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานเทศบาล ตำบลบรบือ โดยรวมและรายชั้นอยู่ในระดับน้อยยกเว้นชั้นการค้นหาค้นหาปัญหาและสาเหตุ และชั้นการวางแผนดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนที่มีความแตกต่าง ในเรื่อง เพศ ช่วงอายุ มีระดับการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานเทศบาล แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีความแตกต่างกันในระดับการศึกษาและอาชีพ ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานเทศบาล ตำบลบรบือ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งข้อเสนอเทศที่ได้สามารถใช้เป็นประโยชน์ใน

^{๓๓๗} กริชกมล เหล่าอรรคยะ, “บทบาทของเทศบาลตำบลหัวขวางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น”, **การศึกษาค้นคว้าอิสระ** ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐).

^{๓๓๘} สิริพัฒน์ ลาภจิตร, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงาน”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต** สาขารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

การพัฒนาและปรับปรุง การบริหารงานเทศบาลบรบือ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมยังไม่มาก ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ การทำหน้าที่ของประชาชนด้วยการเป็นอาสาสมัครด้วยใจ ชุมชนให้การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมของประชาชน และ อบต. ดำเนินงานเป็นไปตามกฎระเบียบเอาใจใส่กระตือรือร้นในการแก้ปัญหาที่มีประชาชนพิจารณาประชาคมหมู่บ้าน^{๓๙}

ตารางที่ ๒.๘ แสดงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กฤษฎากรณ์ ยุงทอง, (๒๕๕๕)	ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาजू อำเภอเมือง เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาजू พบว่า ๑. การศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลนาजू อยู่ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ๒. ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยที่ประชาชนได้เสนอความต้องการของชุมชนให้ได้รับการบรรจุในโครงการหรือกิจกรรมของเทศบาลเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาในปีถัดไป ๓. ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ประชาชนได้มีผลประโยชน์ได้รับจากการบริการในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ประชาชนมีส่วนร่วมในการได้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น

^{๓๙}อมรรัตน์ ศิริการณวงค์, การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานเทศบาลตำบลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม”, การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๑).

ตารางที่ ๒.๘ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาร่วมควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น
กริชกมล เหล่าอรรคยะ, (๒๕๕๐)	ศึกษาเรื่อง “บทบาทของเทศบาลตำบลหัวขวาง ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น” พบว่า ๑. ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชายส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๓๑-๕๐ ปี รองลงมาอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี รองลงมาอาชีวศึกษา ๒. ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของเทศบาลตำบลหัวขวางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านการเมืองการบริหารและด้านการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม แตกต่างกัน ๓. แต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของเทศบาลในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน
สิริพัฒน์ ลาภจิตร (๒๕๕๐)	ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า ๑. ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านชุมชน และปัจจัยด้านองค์การ อบต. มีความสัมพันธ์และมีผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงาน อบต. ซึ่งหากยกระดับการมีส่วนร่วมกิจกรรมใดสูงก็จะพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของกิจกรรมอื่นสูงตามกันด้วย

ตารางที่ ๒.๘ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๒. การมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นเพียงการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ๓. ในขณะที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการตรวจสอบการดำเนินงานของ อบต. อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
อมรรัตน์ ศิริกาญจนวงศ์, (๒๕๕๑)	ศึกษาเรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” พบว่า ๑. ประชาชน มีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานเทศบาลโดยรวมและรายชั้น ๒ ชั้น อยู่ในระดับน้อย ยกเว้นชั้นการค้นหาปัญหาและสาเหตุ และชั้นการวางแผนดำเนินกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ๒. ประชาชนที่มีความแตกต่าง ในเรื่อง เพศ ช่วงอายุ มีระดับการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานเทศบาล แตกต่างกัน ๓. ประชาชนที่มีความแตกต่างกันในระดับการศึกษาและอาชีพ ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานเทศบาลไม่แตกต่างกัน ๔. ข้อเสนอแนะที่ได้สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุง การบริหารงานเทศบาลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลเพ จังหวัดระยอง ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงงานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีรายละเอียดดังนี้

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาวิถีชีวิตและบทบาทของชุมชนในพื้นที่วิกฤติอุทกภัย: กรณีศึกษาลุ่มน้ำภาคใต้” ผลการวิจัยพบว่าพื้นที่ต้นน้ำและกลางน้ำมักประสบปัญหาเส้นทางสัญจรขาด การกัดเซาะ อุทกภัยแบบฉับพลัน และดินถล่ม แต่พื้นที่ปลายน้ำมักเผชิญกับปัญหาน้ำท่วมขัง ปัญหาต่างๆเหล่านี้ส่วนใหญ่เกิดจากอิทธิพลของมรสุม พายุโซนร้อน สภาพการเปลี่ยนแปลงและแปรปรวนของภูมิอากาศ และน้ำทะเลหนุน และผลกระทบจากการกระทำของมนุษย์สมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่เมือง การบุกรุกลำน้ำที่แก้มลิง และทางน้ำหลาก เป็นต้น ในการบริหารจัดการอุทกภัยและภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องแนวปฏิบัติที่ดีและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ศึกษาได้แก่ การสร้างฝายต้นน้ำ การปลูกหญ้าแฝก และการปลูกต้นไม้ในสวนยางพารา สำหรับชะลอน้ำ อนุรักษ์ดิน และบรรเทาปัญหาการกัดเซาะ ส่วนการเตือนภัยคือการจัดตั้ง และพัฒนาเครือข่ายเตือนธรณีพิบัติภัย ต.ปังหวาน และศูนย์เตือนภัยพิบัติเทศบาลเมืองหลังสวน โดยใช้ข้อมูลน้ำฝน- น้ำท่า นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาการสร้างบ้านลอยน้ำสำหรับลดการสูญเสียทรัพย์สินจากการถูกน้ำท่วม ^{๔๐}

วิชา ภาวจินดา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ตัวแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรมโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ความสำเร็จของการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่าความสำเร็จของการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการสื่อสารที่ดีในองค์กร การสืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของพนักงาน การมีตัวแบบ และการเป็นตัวชี้วัดระดับบุคคล และพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ ขนาดของอุตสาหกรรม นโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม การได้รับข้อมูลข่าวสารและการเข้าร่วมกิจกรรมและพบว่ากลุ่มตัวอย่างโรงงานอุตสาหกรรม

^{๔๐} สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาวิถีชีวิตและบทบาทของชุมชนในพื้นที่วิกฤติอุทกภัย:กรณีศึกษาลุ่มน้ำภาคใต้”, รายงานวิจัย, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๖).

เป็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ วิสัยทัศน์ และนโยบายของผู้บริหารรองลงมา คือ ความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วม^{๔๑}

กำพล รุจิวิชชัญ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี แนวทางสำหรับประเทศไทย: ศึกษากรณีการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง และชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นทางออกของประเทศไทยในการพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีแผนการปลูกจิตสำนึกทุกภาคส่วนรู้จักบริโภค ชื้อสินค้าเท่าที่จำเป็น การนำกลับมาใช้ได้ใหม่อย่างคุ้มค่า ใช้บริการต่าง ๆ เท่าที่จำเป็นเพื่อลดการผลิต ลดการใช้ทรัพยากร การกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นให้สามารถออกกระเบียบมาควบคุมดูแลและบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมได้เอง ดังนั้นหากท้องถิ่นเริ่มนำมาตรการทางภาษี หรือเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้อย่างจริงจังโดยใช้หลักการ ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ก็น่าจะช่วยให้มาตรการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสามารถประสบความสำเร็จได้มากยิ่งขึ้น หรือในกรณีการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยก็น่าจะนำระบบการจัดการที่ประเทศญี่ปุ่น ได้พัฒนาและใช้จนประสบความสำเร็จมาปรับใช้กับสังคมไทยบ้าง แนวทางทั้งหลายเหล่านี้น่าจะทำให้การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากขึ้นอันจะเป็นผลดีต่อประเทศ สังคม และประชาชนอย่างยั่งยืน^{๔๒}

สมคิด เปี่ยมกล้า ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับสูง มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนเหมาะสมในระดับน้อย โดยปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจ มีผลทำให้พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในระดับที่ ๐.๕ มีปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนที่สำคัญได้แก่ ปัญหาขยะมูลฝอย กลิ่นเหม็นรบกวน อากาศเสียจากฝุ่นละอองและควัน โดยปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน ประชาชนเห็นว่า สาเหตุมาจากการขาดความร่วมมือ และการขาดความรู้ความเข้าใจใน

^{๔๑} วิสาขา ภูจินดา, “ตัวแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรมโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”, **รายงานวิจัย**, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๕).

^{๔๒} กำพล รุจิวิชชัญและคณะ, “การจัดการสิ่งแวดล้อมญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี แนวทางสำหรับประเทศไทย: ศึกษากรณีการจัดการสิ่งแวดล้อม และชุมชน”, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามราชกุมารี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓).

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันของประชาชน ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ขาดงบประมาณและผู้นำความคิดริเริ่ม^{๔๓}

ศักดิ์สกุล บุญมา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างความเข้มแข็งโดยชุมชนมีส่วนร่วม บ้านเกาะพิทักษ์ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำสนธิจังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความเข้มแข็งโดยชุมชนมีส่วนร่วมเกิดจากปัจจัยภายในชุมชนเอง ได้แก่การมีผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพการมีองค์กรในชุมชนทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการของแต่ละกิจกรรมกลุ่ม ระบบความสัมพันธ์แบบครอบครัวเครือญาติทำให้ทุกคนในชุมชนมีความรัก และความเต็มใจ ชุมชนมีปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความเชื่อ ประเพณีร่วมกัน ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วม และการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชนร่วมกันรู้สึกถึงการแบ่งปันทรัพยากร มีความตระหนักในคุณค่าของของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม^{๔๔}

สรุปได้ว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมพบว่าปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเกิดได้ทั้งจากภัยทางธรรมชาติ และการกระทำของมนุษย์เอง การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวทางสำคัญ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารในการกำหนดนโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม การให้ข้อมูลข่าวสาร และการสร้างกิจกรรมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ด้วยระบบความสัมพันธ์แบบครอบครัวเครือญาติทำให้ทุกคนในชุมชนมีความรักและความเกรงใจต่อกัน มีการร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจ

^{๔๓} สมคิด เปลี่ยมคล้า, “พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๕๐).

^{๔๔} ศักดิ์สกุล บุญมา, “การสร้างความเข้มแข็งโดยชุมชนมีส่วนร่วม บ้านเกาะพิทักษ์ตำบลบางน้ำจืด อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๒).

ตารางที่ ๒.๙ แสดงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (๒๕๕๖)	ศึกษาเรื่อง “โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาวิถีชีวิตและบทบาทของชุมชนในพื้นที่วิกฤติอุทกภัย: กรณีศึกษาลุ่มน้ำภาคใต้” พบว่า ๑. พื้นที่ต้นน้ำและกลางน้ำมักประสบปัญหาเส้นทางสัญจรขาด การกัดเซาะ อุทกภัยแบบฉับพลัน และดินถล่ม แต่พื้นที่ปลายน้ำมักเผชิญกับปัญหาน้ำท่วมขัง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่เกิดจากอิทธิพลของมรสุม พายุโซนร้อน สภาพการเปลี่ยนแปลงและแปรปรวนของภูมิอากาศ และน้ำทะเลหนุน ๒. ผลกระทบจากการกระทำของมนุษย์สมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นพื้นที่เมือง การบุกรุกลำน้ำที่แก้มลิง และทางน้ำหลาก ๓. ในการบริหารจัดการอุทกภัยและภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องแนวปฏิบัติที่ดีและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมในพื้นที่ศึกษาได้แก่ การสร้างฝายต้นน้ำ การปลูกหญ้าแฝก และการปลูกต้นไม้ในสวนยางพารา สำหรับชะลอน้ำ อนุรักษ์ดิน และบรรเทาปัญหาการกัดเซาะ
วิสาखा ภูจินดา, (๒๕๕๕)	ศึกษาเรื่อง “ตัวแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรมโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” พบว่า ๑. พบว่าความสำเร็จของการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการสื่อสารที่ดีในองค์กร ๒. การสืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ๓. การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ๔. การมีส่วนร่วมของพนักงาน การมีตัวแบบ และการเป็นตัวชี้วัดระดับบุคคล

ตารางที่ ๒.๙ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๕. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันกับ การประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ ขนาดของอุตสาหกรรม นโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม การได้รับข้อมูลข่าวสารและการเข้าร่วมกิจกรรมและพบว่ากลุ่มตัวอย่างโรงงานอุตสาหกรรม เป็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ วิสัยทัศน์ และนโยบายของผู้บริหาร รองลงมา คือ ความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วม
กำพล รุจิวิชัยและคณะ, (๒๕๕๓)	ศึกษาเรื่อง “การจัดการสิ่งแวดล้อมญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี แนวทางสำหรับประเทศไทย: ศึกษากรณีการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง และชุมชน” พบว่า ๑. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นทางออกของประเทศไทยในการพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีแผนการปลูกจิตสำนึกทุกภาคส่วนรู้จักบริโภค ซื้อสินค้าเท่าที่จำเป็น ๒. การนำกลับมาใช้ได้ใหม่อย่างคุ้มค่า ใช้บริการต่าง ๆ เท่าที่จำเป็นเพื่อลดการผลิต ลดการใช้ทรัพยากร ๓. การกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นให้สามารถออกระเบียบมาควบคุมดูแลและบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมได้เอง
สมคิด เปี่ยมกล้า	ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม” พบว่า ๑. ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับสูง ๒. มีพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนเหมาะสมในระดับน้อย ๓. โดยปัจจัยด้านอายุ กับการศึกษาและฐานะ ทางเศรษฐกิจ มีผลทำให้พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชน

ตารางที่ ๒.๙ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๔. มีปัญหาสิ่งแวดล้อมประชาชนที่สำคัญได้แก่ ปัญหาขยะมูลฝอย กลิ่นเหม็นรบกวน อากาศเสียจากฝุ่นละอองและควัน ๕. โดยปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน ประชาชนเห็นว่า สาเหตุมาจากการขาดความร่วมมือ และการขาดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันของประชาชน ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ขาดงบประมาณและผู้นำความคิดริเริ่ม
ศักดิ์สกุล บุญมา, (๒๕๕๒)	ศึกษาเรื่อง “การสร้างความเข้มแข็งโดยชุมชนมีส่วนร่วม บ้านเกาะพิทักษ์ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวนจังหวัดชุมพร” พบว่า ๑. การสร้างความเข้มแข็งโดยประชาชนมีส่วนร่วมเกิดจากปัจจัยภายในชุมชน ๒. การมีองค์กรในชุมชนทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการของแต่ละกิจกรรมกลุ่ม ๓. ระบบความสัมพันธ์แบบครอบครัวเครือญาติทำให้ทุกคนในชุมชนมีความรัก และความเต็มใจ ๔. ชุมชนมีปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความเชื่อประเพณีร่วมกัน ส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วม ๕. การใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชนร่วมกันรู้สึก ถึงการแบ่งปันทรัพยากร มีความตระหนักในคุณค่าของของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรม

สราณียธรรมเป็นหลักพุทธธรรมที่ให้ระลึกถึงกัน ทำให้คนเราไม่เห็นแก่ตัว เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น ทำสิ่งใดก็ทำด้วยความปรารถนาดีต่อกัน พุดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน จะคิดอะไรก็คิดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน มีการแบ่งปันสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม มีระเบียบวินัยเป็นแบบเดียวกัน ปรับความคิดความเห็นให้มีเหตุผลถูกต้องเหมือนๆ กันนั้น ซึ่งมีผู้ได้นำหลักสราณียธรรมมาใช้ในการศึกษาวิจัยมากมายดังต่อไปนี้

พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโ (มีนุสรณ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสราณียธรรม ๖: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักสราณียธรรมทั้ง ๖ ด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามเพศ และอายุ ประชาชนที่มีระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน แนวทางการนำหลักการสราณียธรรม ๖ ไปประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารงาน ด้านเมตตา कार्यक्रमเจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือกปฏิบัติ ในการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ ควรให้บริการตามลำดับในการมาใช้บริการเพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้รับบริการ ด้านเมตตาธรรม เจ้าหน้าที่ที่กล่าววาจาสุภาพต่อผู้มาใช้บริการด้านเมตตาธรรมเจ้าหน้าที่ต้องยึดหลักถือผลประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตน ให้เกียรติประชาชนที่มาติดต่อและต้อนรับด้วยไมตรีจิตที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ด้านสาธารณโภคี เจ้าหน้าที่ต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่สินจ้างรางวัล บริการด้วยความเต็มใจ และมีความรับผิดชอบด้านศีลสามัญญตา ควรมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เห็นแก่พวกพ้องสำคัญกว่าประเทศ หรือเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ด้านทิฎฐิสามัญญตา ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และนำมาแก้ไขปรับปรุงตามสภาพจริง^{๕๕}

กาญจนา พิมพ์สุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรม ๖ ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรม ๖ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากการเปรียบเทียบโดยจำแนกตาม ตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนว่าควรส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีในสถานศึกษา โดยเฉพาะการเคารพซึ่งกันและกัน ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันและกัน ความสามัคคี ความประพฤติสุจริต

^{๕๕} พระครูนนทวิวัฒน์ วีระมโ (มีนุสรณ์), “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสราณียธรรม ๖ กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต** สาขาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สร้างขวัญและกำลังใจ การแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ ซึ่งตรงต่อหน้าที่ช่วยเหลือผู้ร่วมงานด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ในการทำงานร่วมกันในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พงษ์ศักดิ์ มณีเดช ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนของนางทองดี โพธิยอง จากมุมมองของพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนนั้นแบ่งได้เป็น ๒ ปัจจัย คือ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ครอบครัว ความเป็นคนท้องถิ่น ความร่วมมือของเพื่อนร่วมงานและคนในชุมชนและปัจจัยภายใน ได้แก่ ความต้องการการช่วยเหลือผู้อื่น ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนสามารถสรุปได้ดังนี้ คือครองตนประยุกต์ใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมสมาธิฐิ อบายมุขและสัปปุริสธรรม ๗ ครองคนประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ กัลยาณมิตร ๗ ขรवासธรรม ๔ อคติ ๔ และสาราณียธรรม ครองงานประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔^{๔๖}

พระมหาชุตีภัก อภินนโท (แหมทอง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง มนุษย์สัมพันธ์ในพระสูตรตันตปิฎก ผลการวิจัยพบว่า การผนึกใจคนในทีมให้เข้าด้วยกันยิ่งความสัมพันธ์เหนียวแน่น ก็ยิ่งเพิ่มความเป็นปึกแผ่นให้กับทีม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่ประกอบด้วยเหตุด้วยผล หากมีการนำหลักธรรมนี้มาใช้ในบริการงานหรือสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น นอกจากจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารงานได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ยังช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นไปด้วยความราบรื่น โดยตั้งอยู่ในหลักธรรมสำหรับตัวเอง ได้แก่ สติสัมปชัญญะ ขันติ โสรัจจะ สัปปุริสธรรม อิทธิบาทหลักธรรมสำหรับรู้จักผู้อื่น ได้แก่ โลภธรรม หลักการคบมิตรและหลักธรรมในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้แก่ พรหมวิหารธรรม สังคหวัตถุ ขรवासธรรม สาราณียธรรม และสามัคคีธรรม^{๔๗}

ธีรกานต์ คงด้วง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์และสังเคราะห์การไกลเกลี่ยข้อพิพาท ในพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่าในการสังเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการไกลเกลี่ยข้อพิพาทโดยเฉพาะ ในสังคมไทยนั้น เน้นหลักธรรมหมวดอคติ ๔ เพราะสังคมไทยขาดความสามัคคี ถือฝักฝ่ายขาดไม่ตรีจิต ไม่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน หมวดวจีสัจจ ๔ เพราะสังคมไทยใช้วจีสัจจในการพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด และพูดเพ้อเจ้อ เหลวไหล ใส่ไคล้กันมาก สังคมไทยส่วนใหญ่่วนวาย

^{๔๖} พงษ์ศักดิ์ มณีเดช, “การวิเคราะห์ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนของนางทองดี โพธิยองจากมุมมองของพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

^{๔๗} พระมหาชุตีภัก อภินนโท (แหมทอง), “มนุษย์สัมพันธ์ในพระสูตรตันตปิฎก”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

เพราะวจีทุจริต ๔ นี้ จึงต้องแก้ด้วยวจีสุจริต ๔ หลักสารณียธรรม ๖ เพื่อให้สังคมสามัคคีปรองดอง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ชวนให้ระลึกถึงกันแต่ในทางที่ดี^{๔๘}

วนิดา ชูสังข์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธศาสนา กล่าวว่าถึงภาวะผู้นำ ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ ลักษณะของธรรมราชา และลักษณะของเทวราชาหลักธรรมในพระไตรปิฎก ที่ผู้นำควรมีและควรนำไปประยุกต์ใช้ได้แก่ ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร อธิปไตย สังคหัตถุธรรม พรหมวิหารธรรม อคติ สัมปรีชธรรม อปรินิยธรรม และสารณียธรรม นอกจากนี้ผู้นำต้องรู้จักใช้หลักธรรมในการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่นในผลการศึกษายังพบว่าผู้นำที่มีปัญหาในการบริหารงานกับผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากการขาดภาวะผู้นำที่ประกอบด้วยหลักธรรมดังกล่าวเป็นประการสำคัญ^{๔๙}

สรุปได้ว่า จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม อนึ่ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องใช้หลักพุทธธรรมเป็นสิ่งที่นำทางในการกำหนดแนวทางและทิศทางในการจัดการ เพื่อให้เกิดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน หลักสารณียธรรม ๖ เป็นหลักธรรมที่สร้างความสามัคคีปรองดองเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่นำหลักธรรมไปปฏิบัติงานร่วมกัน เป็นเหตุเป็นผลธรรมที่ระลึกถึงกัน ธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรหลักสารณียธรรม ๖ ได้แก่ เมตตาเมตตามโนกรรม การคิดดี เมตตาวัจกรรม การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม เมตตากายกรรม การทำความดีต่อกัน สาธารณโภคี การรู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม สีสสัมมัญญตา การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่างๆ อย่างเดียวกัน ทิฐีสัมมัญญตา มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกันคิดในสิ่งที่ตรงกัน รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอยู่เสมอหลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคม อันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายทั้งปวง เป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนในองค์กรบริหารส่วนตำบลเพ จังหวัดระยอง รวมถึงบุคคลที่เป็นผู้นำท้องถิ่น

^{๔๘} อธิรณันท์ คงด้วง, “การวิเคราะห์และสังเคราะห์การใกล้เคียงข้อพิพาทในพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๔๙} วนิดา ชูสังข์, การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

หากนำหลักสาราณียธรรมมาใช้ในการบริหารตามทฤษฎีทางตะวันตก ทั้งสองหลักการมีจุดประสงค์เดียวกัน คือ การมีส่วนร่วม เพื่อความรักสามัคคีและการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของชุมชน

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรม

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระครูนนทวิโรจน์ วิธมโม (มีนุสรณ์), (๒๕๕๓)	ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานเทศบาลตำบลตามหลักสาราณียธรรม ๖: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลปลายบาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” พบว่า ๑. การบริหารงานตามหลักสาราณียธรรมทั้ง ๖ ด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก ๒. ความคิดเป็นแตกต่างกันตามเพศ และอายุ ประชาชนที่มีระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน ๓. แนวทางการนำหลักการสาราณียธรรม ๖ ไปประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารงาน ๔. ด้านเมตตาทายกรรมเจ้าหน้าที่ไม่ควรเลือกปฏิบัติ ในการให้บริการแก่ผู้มาใช้บริการ ควรให้บริการตามลำดับในการมาใช้บริการเพื่อความเป็นธรรมแก่ ผู้รับบริการ ๕. ด้านเมตตาวจีกรรม เจ้าหน้าที่กล่าวว่าจาสุภาพต่อผู้มาใช้บริการด้านเมตตาตามโนกรรม เจ้าหน้าที่ต้องยึดหลักถือผลประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตน ให้เกียรติประชาชนที่มาติดต่อ และต้อนรับด้วยไมตรีจิตที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ๖. ด้านสาธารณโภคี เจ้าหน้าที่ต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่สินจ้างรางวัล บริการด้วยความเต็มใจ และมีความรับผิดชอบ ๗. ด้านศีลสามัญญตา ควรมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เห็นแก่พวกพ้องสำคัญกว่าประเทศ หรือเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม

ตารางที่ ๒.๑๐ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๖. ด้านสาธารณโภคิ เจ้าหน้าที่ต้องมีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่สินจ้างรางวัล บริการด้วยความเต็มใจ และมีความรับผิดชอบ ๗. ด้านศีลสามัญญตา ควรมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เห็นแก่พวกพ้องสำคัญกว่าประเทศ หรือเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ๘. ด้านทฤษฎีสามัญญตายอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และนำมาแก้ไขปรับปรุงตามสภาพจริง
กาญจนา พิมพ์สุข, (๒๕๕๐)	ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ๖ ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๑” พบว่า ๑.การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม ๖ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ๒.ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนว่าควรส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีในสถานศึกษาโดยเฉพาะการเคารพซึ่งกันและกัน ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกันและกัน ความสามัคคี ความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สร้างขวัญและกำลังใจ การแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ ซึ่งตรงต่อหน้าที่ช่วยเหลือผู้ร่วมงานด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน ในการทำงานร่วมกันในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
พงษ์ศักดิ์ มณีเดช, (๒๕๕๒)	ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนของนางทองดี โพธิยอง จากมุมมองของพุทธศาสนา” พบว่าปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนนั้นแบ่งได้เป็น ๒ ปัจจัย คือ

ตารางที่ ๒.๑๐ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	๑.ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ได้แก่ ครอบครัว ความเป็นคนท้องถิ่น ความร่วมมือของเพื่อนร่วมงานและคนในชุมชน ๒.ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความต้องการการช่วยเหลือผู้อื่น ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนสามารถ ๓.การครองตนประยุกต์ใช้หลักเบญจศีลเบญจธรรมสัมมาทิฐิ อบายมุขและสัปปริสธรรม ๗ ๔.ครองคนประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ กัลยาณมิตร ๗ ขรവാสธรรม ๔ อคติ ๔ และสาราณียธรรม ครองงานประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔
พระมหาสุติภัก อภินนโท (แหมทอง), (๒๕๕๒)	ศึกษาเรื่อง “มนุษย์สัมพันธ์ในพระสูตรตันตปิฎก” พบว่า ๑.การฝึกใจคนในทีมให้เข้าด้วยกันยังความสัมพันธ์เหนียวแน่น ก็ยิ่งเพิ่มความเป็นปึกแผ่นให้กับทีม ๒.หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่ประกอบด้วยเหตุด้วยผล หากมีการนำหลักธรรมนี้มาใช้ในบริการงานหรือสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น นอกจากจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารงานได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ยังช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นไปด้วยความราบรื่น ๓.การตั้งอยู่ในหลักธรรมสำหรับตัวเอง ได้แก่ สติสัมปชัญญะ ขันติ โสรัจจะ สัปปริสธรรม อิทธิบาทหลักธรรมสำหรับรู้จักผู้อื่น ได้แก่ โลกธรรม หลักการคบมิตรและหลักธรรมในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้แก่ พรหมวิหารธรรม สังคหวัตถุ ขรവാสธรรม สาราณียธรรม และสามัคคีธรรม

ตารางที่ ๒.๑๐ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธีรกานต์ คงด้วง, (๒๕๕๒)	ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์และสังเคราะห์การใกล้เคียงข้อพิพาทในพระพุทธศาสนา” พบว่า ๑.ในการสังเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการใกล้เคียงข้อพิพาทโดยเฉพาะ ในสังคมไทยนั้น เน้นหลักธรรมหมวดอคติ ๔ เพราะสังคมไทยขาดความสามัคคี ถือฝักฝ่ายขาดไมตรีจิต ไม่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ๒.หมวดวจีสุจริต ๔ เพราะสังคมไทยใช้วจีทุจริตในการพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด และพูดเพ้อเจ้อ เหลวไหล ใส่ไคล้กันมาก ๓.สังคมไทยส่วนใหญ่วุ่นวายเพราะวจีทุจริต ๔ นี้ จึงต้องแก้ด้วยวจีสุจริต ๔ หลักสาราณียธรรม ๖ เพื่อให้สังคมสามัคคีปรองดองเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ชวนให้ระลึกถึงกันแต่ในทางที่ดี
วนิดา ชูสังข์, (๒๕๕๒)	ศึกษาเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา” พบว่า ๑. ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธศาสนามากล่าวว่าถึงภาวะผู้นำ ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ ลักษณะของธรรมราชา และลักษณะของเทวราชาหลักธรรมในพระไตรปิฎก ที่ผู้นำควรมีและควรนำไปประยุกต์ใช้ได้แก่ ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร อธิปไตย สังคหวัตถุธรรม พรหมวิหารธรรม อคติ สัมปยุตธรรม อปริหานิยธรรม และสาราณียธรรม ๒. ผู้นำต้องรู้จักใช้หลักธรรมในการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่นในผลการศึกษายังพบว่าผู้นำที่มีปัญหาในการบริหารงานกับผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากการขาดภาวะผู้นำที่ประกอบด้วยหลักธรรมดังกล่าวเป็นประการสำคัญ

๒.๙ กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเพ จังหวัดระยองตามหลักพุทธธรรมจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ (๑) เพศ (๒) อายุ (๓) ระดับการศึกษา (๔) อาชีพ (๕) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวพุทธ ในองค์การบริหารส่วนตำบลเพ จังหวัดระยอง ได้แก่ หลักสารานิยธรรม ๖ คือ เมตตา อดทน อดกลั้น อดโลภ อดโกรธ อดประมาท ด้านเมตตาจริยธรรม ด้านเมตตาตามโนกรรม ด้านสาธารณโภคี ด้านสัสสสามัญญตา ด้านทิมมูจิสสามัญญตา ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ ๒.๕ แสดงกรอบแนวคิด การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม
ตามแนวพุทธ ในองค์การบริหารส่วนตำบลเพ จังหวัดระยอง

